

ROZDZIAŁ II

ORGANIZACJA ZABEZPIECZENIA WIZYTY

1. Podstawowe założenia realizacji działań operacyjno-politycznych

Wizyta Jana Pawła II w czerwcu 1987 r. przebiegała w zasadzie bez zakłóceń porządku i bezpieczeństwa publicznego. Próby jej zakłócenia i wykorzystania do celów politycznych przez opozycję wewnętrzną i siły wrogie na Zachodzie miały ograniczony zasięg i były likwidowane.

Należy uznać, że cele i zamierzenia opozycji politycznej nie zostały osiągnięte. Wynikało to z przyjęcia prawidłowej koncepcji działań operacyjno-politycznych i ich konsekwentnej realizacji, co zabezpieczyło polityczne interesy państwa i wymierne korzyści operacyjne.

Działania operacyjne skoncentrowane były na następujących kierunkach:

- rozpoznanie i likwidowanie zagrożeń politycznych, występujących zarówno w okresie przygotowań, jak i podczas przebiegu wizyty;
- operacyjne wspieranie decyzji i inicjatyw władz, zmierzających do tworzenia korzystnego klimatu politycznego, związanego z wizytą;
- środkami pracy operacyjnej powodowano przestrzeganie przez stronę kościelną uzgodnień dotyczących wizyty.

Kierunki i przedsięwzięcia działań operacyjnych sprecyzowane zostały w koncepcji, dyrektywach i wytycznych Sztabu "Zorza II"^{x/} oraz Dyrektora Departamentu IV MSW. Przy ich opracowywaniu uwzględniono złożoność sytuacji politycznej, wewnętrznej i zewnętrznej, trudne do przewidzenia reakcje zgromadzeń wiernych w miejscach uroczystości oraz propagandowy nacisk zachodnich ośrodków masowego przekazu.

Do realizacji przedmiotowych kierunków działań operacyjnych wykorzystano cały potencjał operacyjny pionu IV:

- osobowe źródła informacji Departamentu i pionu IV;
- dialogi polityczno-operacyjne z biskupami, wpływowymi księżmi, kierownictwem zakonów, działaczami świeckich organizacji katolickich, kościołów i związków wyznaniowych nierzymskokatolickich;
- środki techniki operacyjnej;
- rozmowy polityczno-operacyjne i ostrzegawcze, neutralizujące "rozpolitykowanych" księży i świecki aktyw katolicki znany z antypaństwowych postaw.

W celu sprawnej realizacji zadań dokonano odpowiednich przedsięwzięć organizacyjnych. Powołano zespoły i grupy do koordynacji i wykonania zadań. Przeprowadzono około

---

x/ Powołany Zarządzeniem nr 058/86 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15.12.1986 r. w celu skoordynowania przedsięwzięć zabezpieczających wizytę papieża w skali kraju.

30 narad i odpraw służbowych w różnym składzie, przekazano do zainteresowanych jednostek wytyczne, dotyczące odpowiedniego zadaniowania agentury oraz doraźnych kierunków pracy operacyjnej, a także zasad jej organizacji i realizacji.

Charakter operacji związanej z zabezpieczeniem wizyty wymagał uwzględnienia wiodącej roli Departamentu IV MSW. Wynikało to m.in. z potrzeby ustalenia kierunków działań operacyjnych i współdziałania w tym zakresie z jednostkami resortu spraw wewnętrznych. Chodziło też o właściwe włączenie sił i środków operacyjnych do realizacji ogólnego planu zabezpieczenia wizyty papieża w Polsce.

2. Realizacja zadań operacyjnych - wykorzystanie sił i środków

Zakładane cele operacyjno-polityczne w kwestii zabezpieczenia wizyty oraz kształtowanie jej pożądanego klimatu wymagały od Departamentu i pionu IV MSW pełnej mobilności stanu osobowego oraz zintensyfikowanego wykorzystania sił i środków pracy operacyjnej. Ogółem do różnorodnych działań i zadań wykorzystano około 8 tys. tajnych współpracowników /w 1983 r. około 6 tys. tw./.

W działaniach tych, poza agenturą, szeroko angażowano kontakty operacyjne pionu IV zarówno ze środowisk księży jak i osób świeckich. Dla formowania właściwego klimatu, eliminowania niekorzystnych zjawisk i sytuacji oraz ewentualnych zagrożeń stosowano różne formy pracy operacyjnej, w tym przede wszystkim rozmowy operacyjne o różnym charakterze /rozpoznawcze,

profilaktyczne, ostrzegawcze, lojalizacyjne/ a także zobowiązujące organizatorów zbiorowych wyjazdów do odpowiedzialności za właściwe zachowanie się podległych im zespołów ludzkich.

Pracownicy pionu IV przeprowadzili ogółem ponad 2500 /w 1983 r. około 1400/ rozmów, głównie o charakterze profilaktyczno-ostrzegawczym i dyscyplinującym. Rozmowami tymi objęto kler funkcyjny, tj. dziekanów, wicedziekanów, kurialistów, wykładowców Wyższych Semenariów Duchownych, przełożonych placówek zakonnych oraz księży odpowiedzialnych za sprawy organizacyjne, związane z wizytą. Około 100 /w 1983 r. około 350/ figurantów, różnych spraw operacyjnych, księży znanych z negatywnych zaangażowań, w okresie poprzedzającym wizytę jak i w czasie jej trwania poddano zaostrzonej kontroli operacyjnej.

Szczególne działania operacyjno-polityczne i administracyjne ukierunkowane były na tzw. sanktuaria polityczne, jak np. w Mistrzejowicach, Głogowcu ^{x/}, parafię św. St. Kostki w Warszawie, Łękach Kościelnych ^{xx/}, Wrocławiu i u jezuitów w Łodzi.

Miejscowości te od lat poddawane są zaostrzonej kontroli operacyjnej przez pion IV ze względu na wyjątkowo

---

x/ proboszcz parafii ks. Marian Lipski - znany z organizowania głodówek przez członków b. "Solidarności"

xx/ proboszcz parafii ks. Mieczysław Nowak - znany z wyjątkowo wrogiej postawy oraz kontaktów z opozycją

wrogą postawę znajdujących się tam księży oraz ich bliskie kontakty z działaczami b. "Solidarności". Doprowadzało to do częstego występowania faktów zakłócania bezpieczeństwa i porządku publicznego na tle wyznaniowym.

W celu rozpoznania postaw kleru w okresie bezpośrednio poprzedzającym wizytę, w maju 1987 r. zabezpieczono operacyjnie przebieg uroczystości kościelnych i głoszonych kazań w 9319 obiektach sakralnych /na ogólną liczbę 15114 obiektów/. W obiektach tych wygłoszono łącznie 15940 kazań, z których:

- charakter religijny miało 92%
- negatywne akcenty i odniesienia społeczno-polityczne - 2%
- charakter pozytywny - 6%

Rozmowy z księżmi w terenie przeprowadzali przedstawiciele władz polityczno-administracyjnych. Odnotowano przypadki, że w niektórych województwach rozmawiano prawie z całym stanem duchownych /np. w woj. elbląskim/.

W ramach przygotowań do wizyty, pion IV zapewnił kompleksową informację i materiały pomocnicze do przeprowadzenia rozmów przez przedstawicieli organów politycznych, administracji państwowej i kręgów kierowniczych Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych z ordynariuszami diecezji lub sufraganami reprezentującymi kurie biskupie.

Łącznie z biskupami Kościoła rzymskokatolickiego odbyto 205 rozmów /w 1983 r. przeprowadzono 53 rozmowy/.

Poza rozmowami na postawę duchownych oddziaływano poprzez

tw. uplasowanych w tzw. Komitetach Kościelnych, przygotowujących wizytę papieża.

Rozległość powyższych działań operacyjnych i administracyjnych spowodowała:

- znaczny spadek aktywności politycznej i przewartościowanie postaw duchowieństwa,
- odcięcie się w tym okresie Kościoła od opozycji,
- lojalizację kleru i większą podatność do współdziałania z władzami,
- w wielu przypadkach nasze umocnienie operacyjne w Kościele.

Departament IV MSW w ramach operacji "Zorza II" odpowiedzialny był za zorganizowanie operacyjno-fizycznego zabezpieczenia imprez masowych z udziałem papieża. Celem tego zabezpieczenia było przede wszystkim zagwarantowanie osobistego bezpieczeństwa papieża i niedopuszczenie do zakłócenia porządku publicznego.

Do tych zadań użyto 13950 /w 1983 r. - 9050/ funkcjonariuszy w ubraniach cywilnych. Zapewniło to pełną realizację założonych celów oraz skuteczne sparaliżowanie prób zmanifestowania swojej obecności przez siły opozycyjne. Próby takie odnotowano w kościele pw. św. St. Kostki w Warszawie i pod pomnikiem Stoczniovców w Gdańsku.

Pozytywnym przykładem działania sił operacyjno-fizycznych był przebieg imprez w Lublinie, Szczecinie i Tarnowie.

Do realizacji konkretnych zadań o charakterze ofensywnym użyto m.in. 3139 tajnych współpracowników pionu IV MSW, w tym 155 pozostających na kontakcie Departamentu IV MSW.

W odniesieniu do Jana Pawła II i jego bezpośredniego otoczenia zadania realizowało 19 /w 1983 r. - 16/ tajnych współpracowników. Uzyskano np. cenne, wyprzedzające informacje o nastawieniach papieża i kręgów watykańskich do samej wizyty i aktualnej sytuacji w kraju.

Uzyskano również opinie i oceny dotyczące stanowiska Watykanu w kwestii unormowania stosunków z Polską.

Zapewniono wyprzedzające uzyskiwanie tekstów przemówień Jana Pawła II. Agentura ta realizowała również zadania w zakresie inspiracji politycznej Jana Pawła II i osób z jego otoczenia. Działania te dotyczyły m.in.:

- eksponowania wiarygodności i konsekwencji władz w realizacji polityki wyznaniowej;
- uznania partnerstwa Kościoła w kwestiach o dużym znaczeniu dla państwa i narodu;
- przekazywania informacji o postępującym procesie stabilizacji w kraju, wysiłkach gospodarczych i społecznych władz;
- przenoszenia informacji o skali oczekiwań rządu i społeczeństwa w związku z wizytą.

W stosunku do kierownictwa episkopatu, biskupów i znaczących kręgów kościelnych wykorzystano 42 /w 1983 r.

- 27/ tajnych współpracowników, w tym ze stanu posiadania Departamentu IV MSW - 22 tw.

Zapewniło to bieżący dopływ informacji o:

- planach, programach i zamiarach Kościoła dotyczących wizyty i Kongresu Eucharystycznego;
- taktyce rozwiązywania zaistniałych sytuacji spornych;
- stosunku przedstawicieli kierownictwa Kościoła do niektórych inicjatyw działaczy b."Solidarności" i opozycji, np. pobytu papieża przy grobie ks. J. Popiełuszki;
- przygotowaniach i przebiegu spotkań zamkniętych papieża z przedstawicielami określonych środowisk, np. w Gdańsku i Krakowie;
- programach duszpasterskich działalności Kościoła, związanych z wizytą i Kongresem Eucharystycznym.

W oddziaływaniu na kościelne komitety organizacyjne i służby porządkowe użyto 122 tajnych współpracowników. Poprzez tę grupę osobowych źródeł informacji spowodowano m.in.:

- wyeliminowanie z porządkowych służb kościelnych niektórych przedstawicieli środowisk opozycyjnych;
- odsunięcie od udziału w przygotowaniu wizyty w Gdańsku ks. H. Jankowskiego ^{x/}, a także przeciwdziałano dobieraniu do tych komitetów księży, znanych z negatywnych zaan-

---

x/ proboszcz parafii pw. św. Brygidy, znany z kontaktów z działaczami b."Solidarności" i organizowania manifestacyjnych i propagandowych wystąpień wiernych

gażowań w przeszłości;

- przenoszono do biskupów informacje o zagrożeniach wynikających z planów i przygotowań opozycji, m.in. w kwestii zorganizowania wydzielonych sektorów dla przedstawicieli podziemia.

Operacyjne oddziaływanie na działaczy i środowiska katolików świeckich miało charakter zróżnicowany.

Uzyskano np. szereg informacji o planowanych imprezach, przygotowanych wydawnictwach bezdebitowych i wrogich publikacjach. Ustalono zaangażowanie się prawicy katolickiej w przygotowanie i przebieg wizyty, szczególnie w zakresie jej inicjatyw, zmierzających do tworzenia niezależnych struktur organizacyjnych, które w przyszłości mogłyby przekształcić się w opozycyjną partię chadecką.

Inspirowano również prasę i wydawnictwa PAX i ChSS do właściwego relacjonowania przygotowań i przebiegu wizyty.

Do powyższych działań doraźnie wykorzystano 43 tajnych współpracowników.

W stosunku do wyznań i związków wyznaniowych nierzymskokatolickich zabezpieczono operacyjnie przygotowanie i przebieg spotkania ekumenicznego przedstawicieli tych wyznań z papieżem. Osiągnięto w tym zakresie zaplanowane cele operacyjno-polityczne. Zainspirowano kierownictwa Kościołów nierzymskokatolickich do rozpowszechniania artykułów i publikacji podkreślających ich odrębność doktrynalną wobec Kościoła katolickiego.

Z naszej inspiracji np. Kościół Adwentystów Dnia Siódmego^{x/} w specjalnym numerze "Znaków czasu" zawarł krytykę Watykanu i Kościoła rzymskokatolickiego oraz ujawnił społeczne koszty wizyty Jana Pawła II w Polsce. Kierownictwo św. Jehowy uzyskało zgodę na rozpowszechnienie 2 mln. egzemplarzy broszury, zawierającej krytykę niektórych aspektów doktryny Kościoła rzymskokatolickiego.

Dla uzyskania pełnego obrazu działań i przedsięwzięć operacyjnych pionu IV celowe wydaje się podkreślenie faktu wykorzystania tych działań do dalszego agenturalnego umocnienia się w strukturach Kościoła.

W tym czasie pozyskano 135 tajnych współpracowników, zarejestrowano 142 kandydatów na tw. oraz nawiązano 249 nowych dialogów operacyjnych, z perspektywą późniejszego przekształcenia poważnej ich części w osobowe źródła informacji. W szeregu przypadkach podjęto ponowną współpracę z agenturą dotychczas niewykorzystaną.

---

x/ Kościół Adwentystów Dnia Siódmego w PRL jest częścią ruchu tzw. przebudzenia adwentowego, który powstał w USA w 1831 r. Na ziemiach polskich pierwszy ośrodek tego Kościoła powstał w Łodzi w 1893 r. Prawne uznanie Kościoła nastąpiło w Polsce Ludowej w 1946 r. Skupia on 8.997 wyznawców i dysponuje 124 kościołami. Naczelnym organem w Kościele jest Sobór, który wybiera tzw. Radę Naczelną

3. Ocena działań operacyjnych Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych, na terenie których przebywał papież

Z chwilą oficjalnego zaproszenia papieża do Polski i określenia miejsc, gdzie będzie przebywał, w ośmiu WUSW powołano sztaby i zespoły organizacyjne, odpowiedzialne za przygotowanie i przebieg operacyjnego zabezpieczenia imprez związanych z pobytem papieża. Podstawowe kierunki działań i cele operacyjno-polityczne określił Sztab MSW - "Zorza II".

W poszczególnych województwach, z uwagi na zróżnicowane warunki i przewidywany charakter imprez masowych, działania operacyjno-polityczne dostosowano do wynikających z tego wymagań.

Wcześniejsze rozpoznanie operacyjne planów i założeń Kościoła oraz zamierzeń opozycji politycznej wskazywało, iż największe zagrożenia naruszenia ładu i porządku publicznego mogą mieć miejsce w Gdańsku, Warszawie, Tarnowie i Łodzi. W miastach tych Kościół przygotował tematyczne imprezy masowe z udziałem robotników, rolników i inteligencji. Uroczystości te opozycja zamierzała wykorzystać dla własnych celów politycznych i propagandowych.

Czas i terminy pobytu papieża w wytypowanych miastach przedstawiał się następująco:

	<u>Przyjazd</u>	<u>Wyjazd</u>
Warszawa	08.06. godz. 10.45	09.06. godz. 8.15
Lublin	09.06. godz. 9.15	09.06. godz. 19.20
Tarnów	09.06. godz. 20.20	10.06. godz. 16.45
Kraków	10.06. godz. 17.15	11.06. godz. 8.30
Szczecin	11.06. godz. 10.25	11.06. godz. 18.00
Gdańsk	11.06. godz. 19.00	12.06. godz. 17.50
Częstochowa	12.06. godz. 19.45	13.06. godz. 9.00
Łódź	13.06. godz. 10.00	13.06. godz. 18.10
Warszawa	13.06. godz. 19.10	14.06. godz. 18.00

Na czas pobytu papieża w wyżej wymienionych miejscowościach użyto cały potencjał agenturalny poszczególnych WUSW. I tak:

WARSZAWA

W czasie III wizyty papież był w Warszawie dwukrotnie. Pierwszy pobyt miał charakter oficjalno-protokolarny oraz wiązał się z rozpoczęciem II Kongresu Eucharystycznego. Program drugiego pobytu Jana Pawła II w stolicy, obok udziału w masowych uroczystościach kościelnych przewidywał kameralne spotkania, głównie z przedstawicielami środowisk twórczych oraz prywatny pobyt papieża przy grobie ks. J. Popiełuszki. Fakty te opozycja planowała wykorzystać dla zamianifestowania swojej obecności, a nawet sprowokowania ulicznych zamieszek i manifestacji. Posiadane przez resort spraw wewnętrznych wyprzedzające rozpoznanie operacyjne szczegółów

tych zamiarów, pozwoliło na podjęcie skutecznych przeciwdziałań, które w efekcie całkowicie sparaliżowały poczynania przedstawicieli opozycji politycznej.

Przykładem tych działań było m.in. zabezpieczenie operacyjno-fizyczne pobytu Jana Pawła II przy grobie ks. J. Popiełuszki.

Wydział IV SUSW w pozytywny sposób rozwiązał kwestię współpracy z czynnikami kościelnymi. W Komitecie organizacyjnym uplasowano 8 tw. oraz prowadzono systematyczne spotkania i rozmowy z księżmi, odpowiedzialnymi za przebieg wizyty. Pozwoliło to na bieżącą kontrolę sytuacji, a także operacyjne umocnienie się w kręgach kościelnych /dokonano m.in. 9 pozyskań tw. oraz podjęto 7 dialogów z księżmi/.

LUBLIN

Podczas przygotowań, jak i w trakcie samej wizyty, podejmowano różnorodne działania zmierzające do zapewnienia spokojnego jej przebiegu. Utrzymywano stałe kontakty z przedstawicielami kurii, odpowiedzialnymi za organizację wizyty. W trakcie tych spotkań szczególny nacisk kładziono na sprawy porządkowe, umiejscawiając je w odpowiednim kontekście politycznym. Realizację zadań umożliwiała m.in. wprowadzenie do komitetu organizacyjnego kurii 8 osobowych źródeł informacji.

Zarówno w Lublinie, jak i województwie przeprowadzono, bądź zainspirowano odbycie rozmów z 560 księżmi.

W trakcie realizacji działań związanych z pobyt-
tem papieża Wydział IV WUSW i pion SB umocnił się operacyj-
nie m.in. pozyskano 15 tw., zarejestrowano 7 kandydatów na
tw. i nawiązano 82 dialogi operacyjne.

TARNÓW

Impreza z udziałem Jana Pawła II w Tarnowie zwią-
zana z beatyfikacją Karoliny Kózki ^{x/} miała być w zamysle
Kościoła masowym zlotem społeczności chłopskiej.

Opozycja, a zwłaszcza działacze b."Solidarności" RI oraz
przedstawiciele prawicy ludowej usiłowali wykorzystać tę sy-
tuację do własnych celów pozareligijnych. Uroczystość tę
określono jako ogólnopolski zjazd chłopów.

Wieloaspektowe działania ze strony resortu spraw wewnętr-
znych i administracji państwowej spowodowały, iż planowane
przez opozycję cele nie zostały osiągnięte, a przebieg uro-
czystości, nawet w ocenie Kościoła, określano jako bardzo
spokojny.

Wydział IV WUSW w ramach zabezpieczenia uroczys-
tości w Tarnowie wykorzystał łącznie 114 tw., z czego 7 tw.
uplasowano w Komitecie organizacyjnym, a 66 tw. w kierowni-

---

x/ Podniesiona do godności świętej podczas ostatniej wizyty
papieża na wniosek arcybiskupa Jerzego Ablewicza - ordyna-
riusza diecezji tarnowskiej

ctwie grup pielgrzymkowych. Zintensyfikowane działania operacyjne w tym okresie doprowadziły do pozyskania 4 tw., zarejestrowania 21 kandydatów na tw. oraz nawiązania szeregu dialogów, korzystnych operacyjnie, w tym 3 w środowisku kurii i 1 w Wyższym Seminarium Duchownym.

KRAKÓW

Rozpoznanie operacyjne w okresie przed wizytą Jana Pawła II wskazywało, iż przeciwnicy polityczni przygotowują się do zmanifestowania nastrojów antypaństwowych lub zakłócenia religijnego charakteru wizyty.

Szczególną aktywność przejawiali członkowie "Konfraternii Robotniczej" z Mistrzejowic. W wyniku podjętych przeciwdziałań wiele z tych zamiarów zostało storpedowanych /np. udaremnienie planowanego zbiorowego wyjazdu do Gdańska/.

Wydział IV WUSW w Krakowie w prowadzonych działaniach wykorzystał łącznie 350 tw. Przy pomocy 11 tw. udzielił pomocy w zabezpieczeniu imprez w Tarnowie i Gdańsku.

W tym czasie pozyskano do współpracy 25 tw.

SZCZECIN

Praca komitetu organizacyjnego oraz współdziałanie przedstawicieli Kościoła z władzami państwowymi podporządkowane były zapewnieniu bezpieczeństwa papieża, ładu i porządku publicznego oraz utrzymaniu wyłącznie religijnego charakteru wizyty. Pozwoliło to m.in. na dobór odpowied-

nich osób do komitetu organizacyjnego i innych zespołów /np. spowodowano wyeliminowanie czołowych działaczy b. "Solidarności" z komitetu powitalnego. Spowodowano, iż przedstawiciele Kościoła z terenu województwa szczecińskiego publicznie eksponowali polskość Pomorza Zachodniego /np. specjalne listy pasterskie, biuletyny i komunikaty kurii/.

Wydział IV WUSW w Szczecinie wykorzystywał w organizowanym przez siebie zabezpieczeniu ogółem 127 tw., z czego 11 uplasowano w Komitecie organizacyjnym wizyty.

Pozyskano do współpracy 7 tw. oraz nawiązano 8 nowych dialogów operacyjnych.

GDĄSK

Na długo przed oficjalnym ogłoszeniem programu wizyty Jana Pawła II w Polsce, w licznych spekulacjach i wypowiedziach w kraju i za granicą, podnoszono problem pobytu papieża w Gdańsku. Sugerowano, zwłaszcza propaganda zachodnia, iż jest to osobistym życzeniem papieża, związanym z jego prosolidarnościowymi sympatiami i chęcią spotkania się z Wałęsą. W związku z tym kierownictwo TKK "Solidarność" i ekstremalni działacze b. związku rozpoczęli intensywne przygotowania do wykorzystania wizyty dla własnych celów. Tak kształtująca się sytuacja wymagała podjęcia szczególnie aktywnych, wielokierunkowych działań operacyjnych, zarówno na terenie Trójmiasta, jak i w szeregu miejscowości kraju.

Wydział IV WUSW w Gdańsku w celu przeciwdziałania wrogim inicjatywom wykorzystywał łącznie 136 tajnych współpracowników, z czego w komitetach organizacyjnych /Gdynia, Gdańsk/ umieszczono 16 tw. oraz prowadzono bieżący dialog operacyjny z 3 księżmi.

Wykorzystując posiadane możliwości operacyjne spowodowano wyeliminowanie z działań organizacyjnych ks. H. Jankowskiego, a także na bieżąco kontrolowano plany i zamiary strony kościelnej. Miało to istotny wpływ na całokształt imprez z udziałem papieża na terenie Gdyni i Gdańska. Pozwoliło też na umocnienie się operacyjne w kontrolowanych środowiskach - pozyskano 4 tw., nawiązano 19 dialogów operacyjnych z kurialistami, profesorami Wyższego Seminarium Duchownego, 4 klerykami WSD i księżmi parafialnymi.

CZĘSTOCHOWA

Praca zespołu przygotowującego wizytę przebiegała w atmosferze poprawnego współdziałania i współodpowiedzialności. Wpływ na kształtowanie pozytywnych zasad współpracy miało m.in. uplasowanie w kościelnym Komitecie organizacyjnym 8 tajnych współpracowników. Ponadto 18 jednostek tw. wykorzystywano do zadań w bezpośrednim otoczeniu papieża i miejscowych hierarchów. Zintensyfikowany okres pracy operacyjnej przyczynił się do pozyskania 8 tajnych współpracowników i zarejestrowania 7 kandydatów na tw.

ŁÓDŹ

Długofalowe przygotowania władz miasta i kleru do wizyty w ramach oficjalnych kontaktów i obustronnych rozmów powodowały tworzenie pozytywnego klimatu w kontrolowanych środowiskach. Kwestie sporne udało się rozstrzygnąć w sposób polubowny. W miarę zbliżania się terminu wizyty kler tonował i eliminował negatywne elementy politykierskie.

Wydział IV WUSW w Łodzi w wyniku intensywnej działalności zapewnił szczegółową informację o planach Kościoła i nastrojach środowisk kościelnych.

Wykorzystywano w zasadzie cały potencjał operacyjny pozostający na kontakcie Wydziału IV. Uplasowano 2 tw. w Komitecie organizacyjnym oraz 2 tw. z możliwością dotarcia do otoczenia Jana Pawła II.

W omawianym okresie podjęto dialog z jednym biskupem, pozyskano 3 tw. i nawiązano szereg rozmów z księżmi, rokującymi w perspektywie bliższe wiązanie ze Służbą Bezpieczeństwa.

4. Koncepcja działań i przedsięwzięcia Sztabu MSW Operacji "Zorza II" do czasu przyjazdu Jana Pawła II do Polski

Prace związane z zabezpieczeniem pierwszej wizyty w Polsce Jana Pawła II w 1979 r. koordynował powołany zarządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych Sztab MSW operacji krypt. "Lato '79". Przy drugiej wizycie w 1983 r. zarządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych powołano grupę operacyjną krypt. "Zorza", której działanie dostosowano do struktury resortu, rezygnując tym samym z powołania sztabu. Analiza efektów rozwiązań organizacyjnych pierwszej i drugiej wizyty przy uwzględnieniu aktualnej sytuacji operacyjno-politycznej przed trzecią wizytą papieską, pozwoliła powrócić do koncepcji prac sztabu MSW.

Zarządzeniem nr 058/86 z dnia 15 grudnia 1986 r. Minister Spraw Wewnętrznych powołał Sztab operacji krypt. "Zorza II" precyzując jego główne zadania, a kierownictwo sztabu powierzył Podsekretarzowi Stanu gen.bryg. Zbigniewowi Pudyszowi.

Uznano, że trzecia wizyta Jana Pawła II w Polsce będzie jednym z ważniejszych wydarzeń politycznych w roku 1987 i jako taka w zakresie jej zabezpieczenia wymagać będzie skoordynowanych przedsięwzięć w skali kraju. Kierownik Sztabu Operacji wydał, zatwierdzone przez Ministra Spraw Wewnętrznych, wytyczne operacyjno-polityczne z dnia 2 lutego 1987 r. dotyczące wszystkich służb i jednostek organizacyjnych resortu. Stanowiły one podstawę plano-

wania i ukierunkowania działań politycznych i operacyjnych przez wszystkie komórki organizacyjne resortu spraw wewnętrznych.

Sztab działał w oparciu o zatwierdzony harmonogram prac, realizując z wyprzedzeniem przewidziane czynności. Prace Sztabu, poza posiedzeniami plenarnymi, koncentrowały się na działaniach w zespołach problemowych:

- zapewnienie bezpieczeństwa papieżowi i osobom mu towarzyszącym - realizowane było w Biurze Ochrony Rządu;
- sprawy porządku publicznego - realizowano w KGMO;
- elementy zabezpieczenia materiałowo-technicznego - realizowane były przez zespół roboczy przy służbie zaopatrzenia materiałowo-technicznego;
- sprawy dot. łączności i zabezpieczenia techniczno-operacyjnego - realizowane były przez zespół roboczy przy służbie zabezpieczenia techniczno-operacyjnego.

W lutym 1987 r. w województwach tzw. etapowych, odwiedzanych przez papieża /w kolejności: Warszawa, Lublin, Tarnów, Kraków, Szczecin, Gdańsk, Częstochowa, Łódź i ponownie Warszawa/ powołano przy Wojewódzkich Urzędach Spraw Wewnętrznych sztaby wojewódzkie do szczegółowego zabezpieczenia wizyty.

W toku prac Sztabu dokonano np. naliczeń potrzebnych ilości porządkowych sił mundurowych. Szacunki te oparto na analizie trasy przejazdu, wielkości przewidywanych zgromadzeń i stanie zagrożenia bezpieczeństwa wewnętrznego.

w poszczególnych miastach etapowych. Wizyta papieska objęła osiem miast wojewódzkich a Warszawę dwukrotnie. Trasy przelotów samolotem i helikopterem wynosiły ponad 2.100 km, zaś drogą lądową i wodną około 280 km. Przewidziano wykorzystanie 9 lotnisk i 7 lądowisk. Z wyliczeń wynikało, że papież uczestniczył będzie w ponad 50 imprezach i spotkaniach publicznych, z czego 22 odbędzie się na terenie otwartym. Kościół przewidywał, że na uroczystościach z udziałem papieża i trasach jego przejazdu uczestniczyć będzie ponad 10 mln. osób.

Do fizycznego zabezpieczenia pielgrzymki przewidywano wykorzystanie 34.966 funkcjonariuszy, zorganizowanych w związki taktyczne, sformułowane na bazie istniejących jednostek ZOMO oraz szkół oficerskich i podoficerskich. Zgłoszone przez Sztaby województw etapowych potrzeby w tym zakresie opiewały na łączną ilość 86.484 funkcjonariuszy mundurowych. Dla pełnego zaspokojenia zapotrzebowań przyjęto koncepcję wielokrotnego użycia tych samych związków taktycznych, dokonując ich przerzutów transportem samochodowym bądź lotniczym.

W uzgodnieniu ze stroną kościelną na wszystkie uroczystości z udziałem papieża przewidziano zaangażowanie ponad 50.000 członków kościelnej służby porządkowej.

Nadto do bezpośredniego tajnego zabezpieczenia uroczystości przewidziano 13.950 funkcjonariuszy operacyjnych SB i MO oraz 327 pracowników jednostek techniczno-operacyjnych /w nieznacznym zakresie przewidziano także możli-

wość ich wielokrotnego wykorzystania/.

Dokonano uzgodnień z Ministrem Obrony Narodowej w kwestii pomocy transportowej, zabezpieczenia fizycznego oraz kwaterunkowo-żywnieniowego dla związków taktycznych MO. Z Ministerstwem Sprawiedliwości oraz Prokuraturą Generalną dokonano uzgodnień w sprawie trybu postępowania w okresie poprzedzającym wizytę i w czasie jej trwania wobec skazanych, niebezpiecznych dla porządku publicznego.

W odniesieniu do osób z dewiacjami psychicznymi stosownych uzgodnień dokonano z Ministerstwem Zdrowia i Opieki Społecznej.

Wystąpiono do kierowników resortów i instytucji centralnych, których podległe zakłady i działające organizacje dysponują bronią, materiałami wybuchowymi i niebezpiecznymi środkami chemicznymi, o dokonanie szczegółowych kontroli i wzmożenie nadzoru nad ich przechowywaniem i transportem.

Wobec Prezesa Aeroklubu PRL wystąpiono o uniemożliwienie w okresie papieskiej wizyty wykorzystywania tzw. lotni i motolotni.

Z Głównym Urzędem Cei uzgodniono wzmożenie kontroli celnych, a w okresie bezpośrednio poprzedzającym wizytę i w czasie jej trwania, także wzmocnienie niektórych urzędów celnych radiowcami z zakresu łączności.

Opracowano też szczegółowy system zabezpieczenia miejsc uroczystości, obejmujący m.in. system przepustkowy, odmienny dla każdej imprezy.

Kierownik Sztabu MSW wyznaczył odpowiedzialnych z ramienia

Sztabu za przygotowanie i pomoc w zabezpieczeniu wizyty w poszczególnych miastach etapowych.

Czynności przygotowawcze w miastach etapowych były na bieżąco analizowane i kontrolowane. Przeprowadzono m.in. stosowne rekonesanse, obejmujące zakres przygotowań, miejsc uroczystości i pobytu papieża oraz ich zgodność z programem wizyty.

W toku prac przygotowawczych Sztab MSW Operacji "Zorza II" współpracował ściśle z Episkopatem Polski, zaś sztaby wojewódzkie z kuriami biskupimi i duchownymi niższych szczebli. Współpracę tę charakteryzowała troska o zachowanie religijnego charakteru wizyty oraz o jej spokojny i niezakłócony przebieg.

Episkopat spowodował wyciszenie pozareligijnych, jętrzących politycznie wystąpień duchownych oraz znaczne ograniczenie praktyki udostępniania obiektów sakralnych osobom świeckim do pozareligijnej działalności politycznej.

W ramach współdziałania ze stroną kościelną na terenie całego kraju przeprowadzono rozmowy z większością duchownych /niektóre województwa sygnalizowały, że rozmowami objęto nawet 90% duchownych/. W zdecydowanej większości duchowni ci wyrażali zrozumienie dla potrzeby zachowania religijnego charakteru uroczystości z udziałem papieża oraz spokoju i porządku publicznego w kraju.

Prawie powszechnie zobowiązywali się do podjęcia w tym kierunku stosownych przedsięwzięć.

Zasady współdziałania mundurowych i kościelnych służb porząd-

kowych uzgodniono i zawarto w porozumieniu między Komendą Główną Milicji Obywatelskiej i Episkopatem Polski.

Na podstawie meldunków złożonych przez Szefów wszystkich Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych, według stanu na dzień 1 czerwca 1987 r., kierownik Sztabu Operacji "Zorza II" przedłożył raport z dnia 3 czerwca 1987 r. o pełnej gotowości resortu do zaplanowanej operacji.

Z meldunków wynikało, że:

- wszystkie jednostki organizacyjne resortu spraw wewnętrznych prawidłowo wykonały zadania wynikające z "Wytycznych operacyjno-politycznych" z dnia 2 lutego 1987 r.;
- pogłębiono rozpoznanie środowisk opozycyjnych i grup przestępczych. Wobec przeciwnika politycznego i jego inicjatyw podjęto stosowne działania neutralizujące.

W okresie bezpośrednio poprzedzającym wizytę papieską, w ramach realizacji "konceptji działań operacyjno-śledczych wobec przeciwnika politycznego":

- wobec 8 osób skierowano wnioski do kolegiów d/s wykroczeń, powodując ukaranie ich grzywnami w wysokości od 30 do 50 tysięcy złotych;
- w związku z ujawnionym przypadkiem nielegalnego posiadania broni oraz dwóch prób jej przemytu do Polski, wszczęto 3 postępowania przygotowawcze z zastosowaniem wobec dwóch osób aresztu tymczasowego, a wobec jednej - dozoru MO;
- przeprowadzono 51 przeszukań, w wyniku których zakwestionowano kilkaset egzemplarzy nielegalnych wydawnictw, ulot-

ki o negatywnej politycznie treści i transparenty z napisem "Solidarność";

- przeprowadzono operację krypt. "Brzoza IV", w ramach której odbyto 361 rozmów profilaktyczno-ostrzegawczych z osobami kontynuującymi nielegalną działalność.

W ramach przedsięwzięć dyscyplinujących wobec elementu kryminalnego:

- odebrano z nielegalnego posiadania 235 egzemplarzy broni palnej, w tym 49 karabinów, 10 pistoletów maszynowych, 82 pistolety i rewolwery, 37 strzelb myśliwskich, 13 karabinów sportowych i 44 jednostki broni własnej konstrukcji. Odzyskano 28.770 sztuk amunicji, 17 granatów, 295 zapalników, 18,25 kg materiałów wybuchowych;
- w wyniku operacji "Poszukiwany" zatrzymano lub ustalono miejsce pobytu 989 poszukiwanych przestępców i 65 osób zaginionych. Zrealizowano 340 sądowych nakazów osadzenia skazanych. Wśród zatrzymanych było 101 niebezpiecznych przestępców i uciekinierów z miejsc prawnej izolacji, poszukiwanych w skali kraju;
- w ramach 16 lokalnych operacji, skierowanych przeciwko złodziejom i włamywaczom głównie przestępcom wędrownym, zatrzymano 1402 osoby podejrzane, w tym 271 przestępców poszukiwanych listami gończymi;
- dokonano rutynowych sprawdzeń osób inwigilowanych;
- w województwach etapowych przeprowadzono ponadto operacje

skierowane przeciwko środowiskom narkomanów i prostytutek, ujawniając 92 przestępstwa związane z narkomanią, ustalono 12 sprawców włamań do obiektów służby zdrowia. Zakwestionowano 61 kg słomy makowej, 12 kg słomy wygotowanej oraz 10 litrów wywaru;

- wykryto 20 sprawców zabójstw na tle rabunkowym i seksualnym oraz 2 sprawców przestępstw popełnionych z użyciem broni palnej.

Wzmoczone działania dyscyplinujące w okresie poprzedzającym wizytę papieską spowodowały, że:

- w województwach etapowych nastąpiła wyraźna poprawa stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego. Zmniejszyła się ilość przestępstw kryminalnych, a te, które zostały popełnione, miały mniejszy ładunek społecznego niebezpieczeństwa;
- z uwagi na przemieszczanie się i tzw. "odsłonięcie" się resortu w pozostałych województwach, w stosunku do poprzedniego okresu nastąpił nieznaczny wzrost ilości przestępstw zwłaszcza przeciwko mieniu, ale nie zanotowano czynów szczególnie niebezpiecznych, o dużym rezonansie społecznym.

W ramach działań w stosunku do cudzoziemców, głównie z państw arabskich, dokonano deportacji 18 osób, w tym 1 obywatela Berlina Zachodniego.

W okresie bezpośrednio poprzedzającym datę wizyty kilkanaście osób nie wpuszczono do kraju.

Tylko wobec kilku osób zastosowano tzw. inwigilację szczególną, bądź wyprowadzono z miasta na czas pobytu tam papieża.

Analiza sytuacji operacyjno-politycznej pozwoliła na wyprowadzenie następujących wniosków:

- społeczne zainteresowanie wizytą było mniejsze od zainteresowania z 1983 r. Wyrażało się to m.in. w trudnościach strony kościelnej w skompletowaniu zakładanych wcześniej grup pielgrzymkowych oraz znalezieniu chętnych do kościelnej służby porządkowej;
- uroczystości z udziałem papieża generalnie będą miały charakter religijny i przebiegać będą w spokoju;
- ze strony przeciwnika politycznego podejmowane będą próby zmanifestowania swojej obecności w ramach akcji propagandowo-transparentowej, a w Gdańsku i Warszawie także poprzez próby zakłócenia porządku publicznego. Za miejsca szczególnego zagrożenia uznano Tarnów i Kraków, gdzie ks. Kazimierz Jancarz ^{x/} kompletował około 1000 osobową grupę spośród osób o szczególnie wichrzymielskich, ekstremalnych postawach, b. uczestników zamieszek uroczystości 1 i 3 majowych. Z grupą tą zamierzał udać się do Gdańska.

---

x/ proboszcz parafii pw. św. Maksymiliana Kolbe w Mistrzejowicach - skupia opozycję Huty im. Lenina. Odbywają się tam tzw. "nabożeństwa czwartkowe za Ojczyznę"